

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Rygner, H. V.

Stadsingeniørembedet i Odense 1868-1918 :
den tekniske administrations udvikling i 50 aar.

Odense : Hagen & Sørensen, 1918

[14] s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

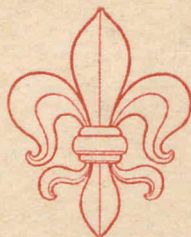
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

**STADSINGENIØR-
EMBEDET I ODENSE**

1868—1918

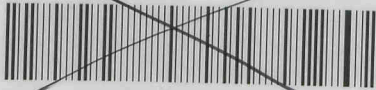

ET TILBAGEBLIK

33, - 227 - 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2 S 33 8°

1 1 33 0 8 02514 0

+ Rex

Det Kgl. Bibliotek

130024709141

STADSINGENIØREMBEDET I ODENSE

1868—1918

STADSINGENIØREMBEDET

I

ODENSE

1868—1918

DEN TEKNISKE ADMINISTRATIONS
UDVIKLING

I 50 AAR

AF

STADSINGENIØR H. V. RYGNER

ODENSE

1918

6919 61126

HAGEN & SØRENSEN (ODENSE LIT. ANSTALT)

I.

EMBEDETS OPRETTELSE

ET halvt Aarhundrede er forløbet, siden den første Stadsingeniør i Odense tiltraadte sit Embede, et Tidsrum, der er præget af en saa rivende Udvikling i Byens tekniske Administration, at det kan have Interesse ikke blot for dem, hvem Byens Styrelse er betroet, men for enhver, der følger med paa det kommunale Omraade, at kaste et Tilbageblik paa den betydelige Virksomhed, der i dette Tidsrum er udfoldet gennem Stadsingeniørens Embede og Kontor.

Odense Kommune er hyppigt gaaet i Spidsen for Landets øvrige Byer ved Indførelse af kommunale Fremskridt. Allerede i 1853 anlagdes et Vandværk, Aaret før Aalborg og 6 Aar før København, og samme Aar toges Gasværket i Brug og Gasbelysningen paa Gaderne, førend nogen anden By var naaet saa vidt. Tilsynet med Kommunens tekniske Anlæg, ikke mindst Vej- og Brolægningsvæsenet, de offentlige Bygninger, Kommunens Jorder m. v., antog imidlertid efterhaanden saa stort et Omfang, at den daværende Borgmester, Justitsraad L. Mourier, i Aaret 1865

fandt det fornødent at fremsætte Forslag i Kommunalbestyrelsen om at ansætte en „Kommuneingeniør“ til at varetage alle de herhen hørende Sager og tillige fungere som Bygningsinspektør, nu da Bygningsloven af 30. December 1858 havde givet Kommunalbestyrelsen Bemyndigelse til at ansætte en saadan.

Borgmesterens Forslag begynder saaledes: „Ved mange Lejligheder har det været et føleligt Savn, at Odense Kommunalbestyrelse mangler en teknisk dannet Mand, hvis Betænkning og Forslag den kan indhente i Sager vedkommende kommunale Foranstaltninger, som med Ansvar ligeoverfor Kommunalbestyrelsen kan forestaa de Arbejder, hvis Udførelse den har vedtaget, og som i det Hele kan føre Tilsyn med Byens Ejendomme og offentlige Indretninger, saa at Kommunalbestyrelsen, mere end Tilfældet nu er, kan blive hvad den bør være, nemlig den bestemmende og bevilgende Myndighed, medens den administrative Virksomhed lægges i andre Hænder.

Nu er det en Nødvendighed, at Kommunalbestyrelsens enkelte Medlemmer bebyrdes med saa vidtløftige administrative Forretninger, at det ej vilde kunne vække Forundring, om Mænd, som man netop kunde ønske at se som Medlemmer af Kommunalbestyrelsen, fandt Betænkelighed ved at indtræde i den af Hensyn til deres egne private Anliggender. Hertil kommer, at Kommunalbestyrelsen ej kan stille samme Fordringer til en Mand af dens Midte, der velvillig har paataget sig efter Evne at føre Tilsyn med og lede Arbejder ved Byens Indretninger, som til en dertil antaget Forretningsmand, saa at den maa finde sig deri, om det maatte vise sig, at Arbejderne ej ere udført med tilbørlig Sagkundskab.“

Paa dette Tidspunkt havde Kommunen af Embedsmænd kun en Kæmner og en Fattiginspektør, og denne sidste var endda mere at regne for ansat under Staten end under Kommunen. Den eneste By her i Landet, der i Forvejen havde Stadsingeniør, var København, hvor L. A. Colding, den kendte Fysiker, der i adskillige Aar havde været Bro-lægningsinspektør og Vandinspektør, i 1857 var bleven ansat som Stadsingeniør.

Borgerrepræsentationen havde imidlertid forskellige Betænkeligheder ved at gaa med til den nye Ordning, særlig fordi man tvivlede om, at der for den foreslaaede Løn, 700 Rigsdaler aarlig, kunde findes en Mand, der havde den fornødne Indsigt paa alle de nævnte Omraader; men saa meget kom der dog ud af det, at det vedtoges foreløbig for et Aar at gøre et Forsøg med at ansætte en Bro-lægnings- og Vejinspektør og en Bygnings- og Inventarieforvalter.

Da denne Ordning imidlertid ikke viste sig tilfredsstillende, særlig savnedes den fornødne tekniske Sagkundskab ved Ledelsen af Vandværkets Drift, fremsatte Borgmesteren Aaret efter paany Forslag om at ansætte en Kommuneingeniør, og denne Gang blev det vedtaget. Den aarlige Løn ansattes til 1000 Rigsdaler, heri indbefattet Vederlag for Bygningsinspektørforretningerne og for den tekniske Medhjælp, som Bestyrelsen for Odense Kanal og Havn maatte kræve. Stillingens Navn blev dog forandret til Stadsingeniør.

Efter at Indenrigsministeriets Approbation paa Ansættelsen var erhvervet, blev Embedet opslaaet ledigt, og blandt Ansøgerne valgtes cand. polyt. CARL GREGERS BRUUN. Denne havde i 10 Aar virket som Digeinspektør

Carl Gregers Bruun.

i Hertugdømmet Slesvig; men efter sin Afskedigelse af den tyske Regering i 1864 var han flyttet til Odense, hvor han var beskæftiget med Udarbejdelse af et Projekt til en Havn ved Esbjerg, der skabte ham et Navn som en fremragende Ingeniør.

Den nye Stadsingeniør, der var født i Nykøbing paa Falster, var en Mand paa 38 Aar, da han den 1. Januar 1868 tiltraadte Stillingen i Odense.

Han blev straks stillet over for en ingenlunde let Opgave, at projektere en Udvidelse og Forbedring af Vandværket, særlig dets Maskinanlæg og Opførelse af et Vandtaarn. Projektet, hvis Udførelse var beregnet til 21,000 Rigsdaler, bærer Vidne om klart Fremsyn og en omhyggelig Udredning af alle de herhen hørende Forhold.

Hans Væsen var iøvrigt præget af stærk Selvstændighed, og Virksomheden i en Kommune, hvor Beslutningerne ikke tages ved den enkeltes Villie, men ved en Samarbejden af mange medbestemmende Personers Anskuelser, var ikke ret efter hans Hoved, og efter mindre end et Aars Virksomhed indgav han sin Ansøgning om Afsked.

Han udfoldede senere sine Evner som Vandbygningsingeniør og knyttede særlig sit Navn til Anlægget af den store Thorsminde Sluse ved Nissum Fjord.

II.

1868—1888

T. C. Jochimsen.

Forinden Embedet blev besat paany, skete der, i Henhold til den af Byraadet den 5. Februar 1869 vedtagne nye Vedtægt for Byens Styrelse, den Forandring i Embedets Omraade, at Bestyrelsen af Byens Jorder overgik til en særlig Embedsmand, Markforvalteren.

I den ledige Stilling som Stadsingeniør i Odense ansattes nu cand. polyt. T. C. JOCHIMSEN, der tiltraadte Stillingen den 1. April 1869 i en

Alder af 31 Aar. Han havde deltaget i Krigen i 1864 som Reservekonduktør i Ingeniørkorpset og senere været beskæftiget ved forskellige Drænings- og Kloakanlæg, og han havde saaledes de bedste Betingelser for at kunne gøre Fyldest i Embedet. Det viste sig da ogsaa, at han

i de 19 Aar, han virkede i Odense, forstod at følge Tidens Udvikling og at vedligeholde det høje Stade, hvori Byens tekniske Anliggender befandt sig.

Det vigtige Spørgsmaal om Vandværkets Udvidelse var endnu ikke løst.

Nu drejede det sig ikke alene om Maskinanlægget, men ogsaa om en Forøgelse af Vandmængden. For at undersøge den sidste Del af Spørgsmaalet blev Stadsingeniør Colding fra København tilkaldt som særlig Sagkyndig, og i Forening med Stadsingeniør Jochimsen udarbejdedes da et Projekt, der blev vedtaget af Byraadet den 2. Februar 1870 og bragt til Udførelse i Løbet af dette og det følgende Aar.

Af andre større Arbejder kan nævnes Anlægget af Kvægtorvet i 1882 og Udvidelsen af Havnen i 1884—86.

Hver Morgen foretog han til Hest sin Runde paa Arbejdspladserne, bred og jovial, og gav sine Anvisninger kort og bestemt. Trods den ringe Assistance, han raadede over, en Ingeniørassistent (fra 1878), en Skriver paa Kontoret og en Vejopsynsmand, der førte Tilsyn med alle Gade- og Vejarbejder, varetog han sit omfattende Arbejde til alles Tilfredshed.

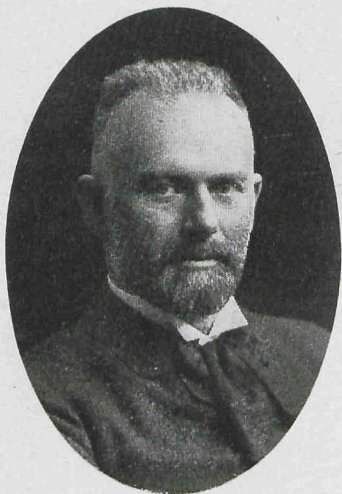
I 1883 var det nye Raadhus færdig, og Stadsingeniøren tog sine Lokaler i Brug paa første Sal i Fløjen ud mod Vestergade, de to Værelser, som nu benyttes til Tegnestuer.

I 1884 fik Stadsingeniørens Assistent, Ingeniør Niels Høeg, Ansættelse som Stadsingeniør i Aalborg, og da Assistenten havde udført den væsentligste Del af de Bygningsinspektøren paahvilende Pligter, fandt det tekniske Udvalg nu Tidspunktet belejligt til at fremsætte Forslag om at

fritage Stadsingeniøren for Bygningsinspektørforretningerne og Tilsynet med Kommunens Bygninger og forene disse Arbejder med Brandinspektørforretningerne i et nyt Embede. Sagen blev dog stillet i Bero, saalænge de store Arbejder ved Havnen stod paa. Da disse i det væsentlige var afsluttet i Sommeren 1886, og da den hidtidige Brandinspektør var afgaaet ved Døden i April 1886, foreslog daværende Borgmester Koch at genoptage Overvejelserne om Oprettelse af det nye Bygnings- og Brandinspektørembede. Delingen fandt Sted i 1886, idet dog Stillingen som Ingeniørassistent blev bevaret.

III.

1888—1917

N. H. Blicher.

I 1888 modtog Stadsingeniør Jochimsen selv Udnævnelse som Stadsingeniør i Frederiksberg Kommune, og i hans Sted valgte Byraadet da cand. polyt. N. H. BLICHER, der tiltraadte Embedet den 1. April 1888 og beklædte det i 29 Aar. Ingeniør Blicher havde tidligere væsentlig været beskæftiget med Vandbygningsarbejde og i 4 Aar ført Tilsyn med den foran omtalte Udvidelse af Odense Kanal og Havn. Han var nu i en Alder

af 35 Aar og sad allerede inde med betydelige Erfaringer paa de Omraader, han skulde vie sine Kræfter.

Disse 29 Aar er kendetegnet ved store og indgribende kommunale Arbejder, hvorved Odense har befæstet sit Ry som en af Landets smukkeste og anseeligste Byer. Her skal saaledes nævnes den store Uddybning af Kanalen,

der blev fuldført i 1906 og kostede 3 Millioner Kr., og Samlekloakanlægget med tilhørende Rensningsanlæg ved Ejby Mølle, der til Trods for Byens Beliggenhed inde i Landet har muliggjort Indførelsen af Vandklosetsystemet og befriet Aaen for Tilløb af Spildevand. Det paabegyndtes i 1898, og har indtil nu kostet noget over 900.000 Kr., men er endnu ikke helt fuldført. Asfalteringen af 1600 m af Byens Hovedgader med en samlet Bekostning af 205.000 Kr. blev fuldført 1913, og i de senere Aar er et betydeligt Antal Gader og Veje ombrolagt og Fortovene forsynet med tidssvarende Belægning, Arbejder der alle er præget af Stadsingeniørens Omhu, Samvittighedsfuldhed og økonomiske Sans. Lægges hertil de hyppigt tilbagevendende mindre Anlæg og Arbejder: Vandværksudvidelser, Vejudvidelser, Kloakanlæg, indvendige Installationer i Kommunens Bygninger og det tilsvarende Vedligeholdelsesarbejde, vil det forstaaes, at Embedets Rammer stadig har maattet udvides. I 1907 ansattes en Afdelingsingeniør for Byen, cand. polyt. G. Mengel, der ved sin Overgang 1910 til privat Virksomhed erstattedes med cand. polyt. H. J. Knudsen, og i 1908 en Afdelingsingeniør for Havnen, cand. polyt. Th. Clausen; og i Spidsen for Bogholderiet og Ekspeditionen sattes i 1910 en Fuldmægtig N. C. Hansen. Derimod blev det nye Elektricitetsværk, der toges i Brug i 1908, ikke henlagt under Stadsingeniøren, men fik sin selvstændige Bestyrer, og den elektriske Sporvej, der blev anlagt 1913, blev et Aktieselskab med en særlig Bestyrelse.

Foruden de faste Ingeniører, har et stadig skiftende Antal Ingeniører været ansat som Assistenten, hvoraf mange senere opnaaede selvstændige Stillinger i andre Byer. Her skal saaledes nævnes: Stadsingeniør O. Jør-

gensen, Aarhus, Stadsingeniør Bardram, Fredericia, Stadsingeniør Faber, Nyborg, Stadsingeniør Wille, Nykøbing F., Stadsingeniør Aage Hansen, Skive, og Stadsingeniør Ørnholt, Korsør.

Et af de Arbejder, der laa Stadsingeniør Blicher særlig paa Sinde, var en harmonisk og hensigtsmæssig Udvikling af Byens Bebyggelse, med Bevarelse af den for Odense typiske lave Bebyggelse. Resultatet af hans Overvejelser fremkom i 1914 i et udførligt motiveret Forslag til en Bebyggelsesplan, hvori alle de i den nyeste Tid knæsatte Principper for en Regulering af Bebyggelsen var omtalt og behandlet. Forslaget, der i Hovedsagen skulde betragtes som et Grundlag for det egentlige Projekteringsarbejde, naaede frem til en 1. Behandling i Byraadet, og Arbejdet fortsættes nu i det givne Spor.

IV.

DEN SIDSTE OMORDNING

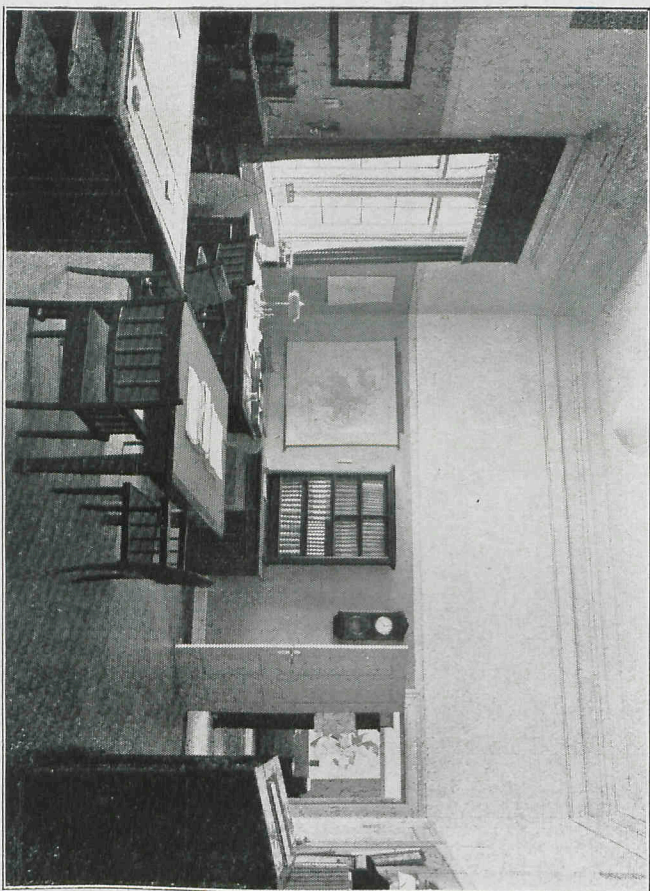
H. V. Rygner.

I 1917 skete der en betydelig Omordning af Embedet, idet Bestillingen som Havneingeniør udskiltes som et selvstændigt Embede med eget Personale og Kontor ved Havnen. Samtidig oprettedes endnu et Embede som Afdelingsingeniør under Stadsingeniøren og et Embede som Ekspeditionssekretær. Endvidere udvidedes og ombyggedes Lokalerne paa Raadhuset, saaledes at Stadsingeniørens Kontor nu omfatter hele Før-

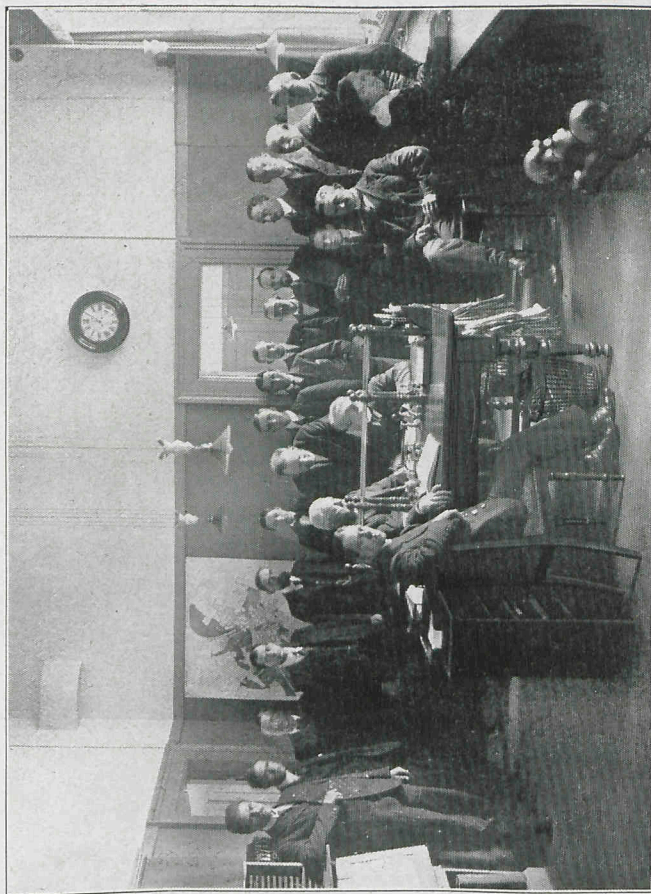
stesalen i den mod Vestergade vendende Fløj.

Den 1. Marts traadte den nye Ordning i Kraft, og da Ingeniør Blicher overtog det nye Embede som Havneingeniør, ansattes som Stadsingeniør tidligere Kommuneingeniør i Lyngby, cand. polyt. H. V. RYGNER, medens det nyoprettede Afdelingsingeniørembede besattes med cand. polyt. O. Melson, der havde assisteret paa Kontoret siden 1912.

Medens Stadsingeniøren selv foruden Overledelsen af alt Embedet vedrørende særlig beskæftiger sig med alle Forarbejder, grundlæggende Forhandlinger, Planlægning af

Stadsingeniørens Kontor paa Raadhuset.

Det samlede Personale Maj 1918.

Staaende fra venstre til højre: Tegner Tapager, Afdelingsingeniør Melson, Afdelingsingeniør Knudsen, Stadsingeniør Rygner, Ingeniør Garnas-Hansen, Kontorist Christensen, Ingeniør Harder (højet over Bordet), Ingeniør Poulsen, Ingeniør Schonenborg, Tegner Henniksen, Bestyrer Madsen, Ingeniør Ammitzbøll, Vejassistent Harhorn, Ingeniør Nygaard, Bud Nielsen og Kontorist Jacobsen.
Siddende fra venstre til højre: Fuldmægtig Holst, Vandmægter Mikkelsen, Fuldmægtig Hansen, Kontorist Bøgelund, Vandmester Ervig og Kontorist Frk. Olsen.

Byens Udvikling og Bebyggelse samt forbereder alle Sagers Behandling i Teknisk Udvalg, er den egentlige Detail-Projektering og Tilsynet med Arbejdernes Udførelse i Hænderne paa Afdelingsingeniørerne, hvoraf den ene særlig har Kloakanlæg og Bygningsinstallationer under sig, den anden væsentlig Gader, Veje og Vandværket.

Til Raadighed haves desuden for Tiden 6 Ingeniører, og 2 Tegnere, medens to Vandmestre, en Vejassistent og Bestyreren paa Ejby Mølle assisterer ved den praktiske Del af Tilsynet.

Regnskabs- og Ekspeditionsafdelingen bestaar af en Førstefuldmægtig, der fungerer som Bogholder og Regnskabsfører, en Andenfuldmægtig, der er Ekspeditionssekretær og Sekretær ved Teknisk Udvalgs Møder, og fire Kontorister.

De af Krigen skabte Vanskeligheder med Hensyn til Fremskaffelse af Kul, Cement, Olie og andre Materialier har særlig i de sidste Aar givet Embedet et betydeligt Merarbejde, ikke alene direkte ved det forøgede Arbejde med disse Materialiers Anskaffelse til Brug i Kommunens Bygninger og Institutioner, men ogsaa indirekte i Form af Gasrationering, Indkøb af Tørv og Brænde til Byens Beboere m. v. Fortiden beskæftiges saaledes et stort Antal Arbejdere i jyske Moser med Produktion af Skæretørv til Brug i Sæsonen 1918—19.

Af andre større Arbejder, der er under Udførelse, kan nævnes Udvidelsen af Filteranlægget ved Ejby Mølle, Ingeniørarbejderne i Sct. Knuds Kloster, Forarbejderne vedrørende et Vandindvindingsanlæg i Bolbro og Folkeparken i Fruens Bøge, Udvidelsen af Hunderupvej i Nord og Syd, Kloakeringen af Bolbro samt forskellige Gadeanlæg i Kræmmermarken.

